

A projektmódszer a történelemtanításban

Készítette: Kőfalvi Tamás

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.
Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

Szeged, 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A projektmódszer a történelemtanításban

Tartalomjegyzék

- 1. A projektpedagógia létrejötte*
- 2. A projektpedagógia népszerűsége*
- 3. Nehézségek és még több haszon*
- 4. A projektmódszer Magyarországon*

Miről szól ez a lecke?

Ebből a leckéből megismerheti a projektpedagógia fogalmát és kialakulásának folyamatát. Gondolná, hogy modern hangzása ellenére egy immár több, mint fél évszázados pedagógiai irányzatról van szó? A lecke áttekintést ad a projektpedagógia alkalmazásának előnyeiről és áttekinti a projektpedagógia magyarországi helyzetét is.

Tanulási javaslat:

A lecke feldolgozásához szükséges idő kb. 60 perc. A konstruktív feladat megoldásához szükséges idő kb. 80 perc.

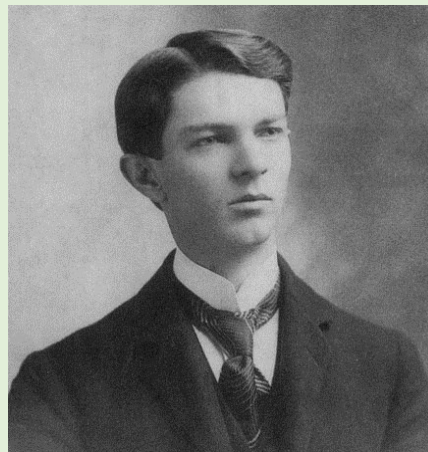
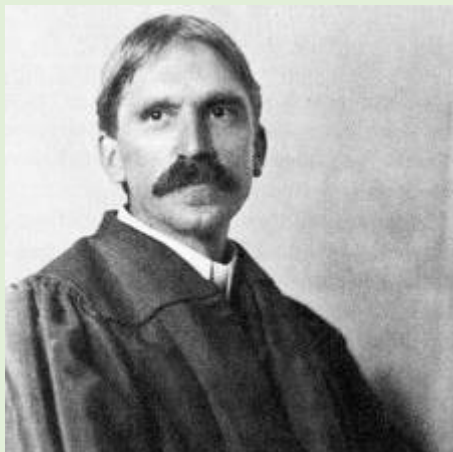
A tananyag elsajátítását segíti, ha a szöveg alapján a legfontosabb információkat tartalmazó vázlatot készít. Ehhez a tananyagban található ppt is kiinduló pontként szolgálhat. Ismereteit a tananyag-csomagban található Tudásmérő megoldásával ellenőrizheti.

1. A projektpedagógia létrejötte

„Egyetlen gramm tapasztalat többet ér egy tonna teóriánál”

(John Dewey)

A projektmódszer a kompetenciafejlesztő oktatási környezetek folyamatosan terjedő munkaformája. A 18. és a 19. században nagyrészt építészeti és mérnöki részproblémák önálló – általában tanulók által végzett – megoldását, kidolgozását nevezték projektnek. Pedagógiai módszerként való kialakulása, amely ismeretelméleti megfontolásokra vezethető vissza, **John Dewey** (1859-1952) és tanítványa, később kollégája, **William Heard Kilpatrick** (1871-1965) nevéhez fűződik.

Az iskola pragmatikus megújítói. Dewey és Kilpatrick 1900 körül.

Mindketten a **tapasztalati megismerés** elkötelezett hívei voltak, Dewey filozófusként és pszichológusként, Kilpatrick matematikusként vált a pragmatikus iskola modelljének népszerűsítőjévé. Pedagógiai munkájukkal **az oktatási környezet autonóm, kooperatív és konstruktív jellemzőit** igyekeztek erősíteni. Az iskolát elsősorban egy nagyobb rendszer részeként, mint a társadalmi nevelés, az egyén hosszú távú boldogulása és a demokrácia működése szempontjából is kulcsfontosságú intézményként fogták fel. Dewey pedagógiai hitvallásában (*My Pedagogic Creed*; 1879) már a 19. század utolsó harmadában arról írt, hogy mivel a gazdaság és a társadalom változásai megjósolhatatlanok, ezért az iskola normatív célrendszerek mentén nem képes megfelelő felkészültséget adni tanulóinak, a leendő felnőttek számára. Az életre nevelés csak akkor valósulhat meg, ha az iskola maga lesz az élet, a tanulók pedig elsősorban az **önálló ismeretszerzés és problémamegoldás** készségét sajátítják el.

Dewey és Kilpatrick idősebb korukban.

Dewey 'Demokrácia és nevelés' (*Democracy and Education*; 1916), illetve Kilpatrick 'A projekt módszer' (*The Project Method*; 1918) című műve az amerikai pedagógiai gondolkodás meghatározó műve lett. A kettőjük által megalkotott iskolakép, illetve az általuk elképzelt megismerési folyamat azonban messze túlmutatott az iskolarendszer keretein. **A demokratikus társadalmi berendezkedés szószólóiként munkásságuk nemcsak az amerikai oktatásügyre, hanem a politikai gondolkodásra is mély hatást gyakorolt.** Mindketten aktívan részt vettek különböző, demokratikus szabadságjogokért harcoló szervezetekben. Dewey volt például az elnöke annak a bizottságnak (*Dewey Commission*), amelyik a Lev Trockijt elítélő 1936-os moszkvai perrel szemben több, mint 400 oldalon publikálta ellenérveit 'Nem bűnös' (*Not Guilty*) címmel. Dewey elismertségét mutatja, hogy az 1960-as években még bélyeget is adtak ki portréjával.

A Dewey-t ábrázoló 30 centes bélyeg 1968-ból.

2. A projektpedagógia népszerűsége

A projektpedagógia növekvő népszerűségét annak is köszönheti, hogy a tapasztalati megismerést – amelynek meghatározó volta a (kis)gyermekkorai tanulás és a természettudományos ismeretek hatékony fejlődése kapcsán már régóta elfogadott volt – generalizálta, és az oktatás szélesebb értelmezési tartományában is meghonosította. A projekt alapú oktatás különösen jelentős áttörést hozott azokon a területeken, ahol a tudástartalmak egzakt meghatározása nehézkes (pl. esztétikai nevelés) vagy a direkt oktatási folyamatnak előzetesen csak csekély hatékonysága prognosztizálható (pl. környezeti nevelés). Mindezekén túl kiemelendő, s ez terjedésének bizonyosan egyik oka is, hogy **ennek a módszertani paradigmának az oktatás mellett a nevelés különböző területein is jelentős hozadékaik vannak.** Eredményességét bizonyítja, hogy a legfejlettebb oktatási rendszerrel rendelkező államokban, így például **az Egyesült Államokban és a skandináv országokban e módszer alkalmazása már sok évtizedes múltra tekint vissza,** s az iskolarendszerű oktatási környezetek természetes összetevőjének számít. A projektpedagógia egyre szélesebb körű elterjedése és népszerűségének növekedése azonban nem csak a fejlett országok mintaadó szerepével és disszeminatív tevékenységével magyarázható. **A módszer robbanásszerű elterjedését igen nagy mértékben elősegítette a világgazdaság makro- és mikrostruktúráinak változása, illetve a munkaerőpiac ennek nyomán bekövetkező átalakulása.** A cél- és folyamatorientált munkaszervezési formák elterjedése, a gazdasági környezet gyorsuló változékonysága miatt felértékelődő munkavállalói kompetenciák szempontjából a projektmódszer alkalmazása különösen hatékony felkészülési és felkészítési formának bizonyul. Talán az összes oktatásszervezési eljárás és munkaforma közül a projektmódszerrel lehet a leginkább valóságű, modellértékű oktatási környezetet kialakítani. A valódi munkaerőpiaci környezetekben is kiemelkedő jelentőségű kompetenciák (pl. kooperáció, tolerancia, szakmai együttműködés és kommunikáció, konfliktuskezelés stb.) fejlesztéséhez a projektalapú oktatási szituációk kiváló terepet biztosítanak. Mivel a tanulók/résztvevők fejlődése az irányított környezet ellenére is alapvetően immanens és autochton, ezért **a módszer az élethosszig tartó tanulás, s ezáltal a tudásalapú társadalomban való hosszú távú boldogulás szempontjából is meghatározó.**

3. Nehézségek és még több haszon

Megjegyzendő ugyanakkor, hogy e módszer alkalmazásának széleskörű és mélyreható eredményeiért jelentős „árat” kell fizetni. Mindenek előtt számolni kell azzal, hogy **a projektmódszer adekvát alkalmazása a hagyományos oktatási környezetekben jelentős feszültségeket gerjeszt**, látványosan feszíti szét annak térbeli, időbeli és módszertani kereteit, illetve írja felül forgatókönyveit. Emellett talán ez az a tevékenységforma, amely a legkevésbé viseli el a kompromisszumokat, illetve amelynél a kényszerű félmegoldások a legmeredekebb hatékonyságcsökkenést, illetve a legerősebb kontraprodukciót eredményezik. A projektmódszer, amennyiben nem megfelelő feltételek között valósul meg, az oktatási rendszer erőforrásai szempontjából igen pazarlóvá válhat. A feltételek megfelelősége az oktatási környezet valamennyi összetevőjére érvényes elvárás, az időbeli és térbeli keretektől a tanügyigazgatási viszonyokon és az infrastruktúrán át a humánerőforrásig. **A hagyományos oktatási környezetek átalakítása, illetve a projektmódszer ilyen környezetbe történő implementálása ezért nagy hozzáértést, nem kis anyagi ráfordítást és energiabe-fektetést igényel.**

A projektpedagógia terjedése mindezekkel együtt is folyamatos, hiszen az alkalmazásától várható előnyök igen jelentősek. Ezek közül kimeneti szempontból már említettük a valósággal való szoros kapcsolatát, a valóságos munkaerő-piaci szituációkhoz való kiemelkedő illeszkedését, illetve a tudásalapú társadalom szempontjából való adekvátságát. Ezek mellett megemlítendő még **a módszer által elérhető erős motiváltság**. A projektkörnyezetben könnyebben kialakuló nagyobb feladat- és felelősségtudat nemcsak az adott oktatási szituáció megoldásának magasabb színvonalát biztosítja, de jelentős személyiségfejlesztő szerepe is van. A projektfeladatok révén hosszú távon is meghatározó a tudásbővítés, ismeretszerzés szükségességének magától értetődővé válása, **a folyamatos tanulás és önművelés pozitív megerősítése**. A képességfejlesztő tevékenységformákra általában, a projektalapú oktatási szituációkra azonban különösen is igaz, hogy a végeredmény mellett legalább olyan fontos – ha nem fontosabb – az annak megszületéséig megtett út is. Természetesen **a projektpedagógia is sikerorientált**, azonban a sikernek nem feltétlenül a tökéletes végeredményben kell testet öltenie, hanem inkább a résztvevők által elért fejlődésben. Ennek a felfogásnak nagy előnye, hogy a siker mércéje nem pusztán egy objektív, elérendő cél, nem az „egyetlen üdvözítő megoldás” megtalálása, hanem az egyén önmagához mérhető – és elsősorban önmagához mérendő – fejlődése. Ez a felfogás az oktatási környezet egész légkörére hatással van. **A frusztráció csökkenése, a sikerélmény könnyebb elérhetősége, az egyéni megoldásokkal való próbálkozás bátorsága** jelentős energiákat szaba-

dít fel, ami így akár robbanásszerű fejlődés előmozdítója is lehet. Az ilyen környezetben történő szocializáció hosszabb távon is pozitív hatású, elsősorban a versenyszférára jellemző, folyamatos és igen kedvezőtlen pszichés hatásokat és változásokat (kiegés, depresszió, munkafüggőség, frusztráció, teljesítménykényszer, önértékelési zavarok stb.) előidéző szituációkkal való sikeresebb szembenézés, illetve azok elkerülése terén jelent biztos háttérrel. A projektpedagógiai oktatási környezet nagy biztonsággal készíti fel a leendő munkavállalót az **innovatív, komplex és módszeres problémamegoldásra**, valamint az egyes kísérletek, megoldási utak esetleges eredménytelenségének pozitív kimenetelű, konstruktív kezelésére (pl.: kudarcélemezés, hibákból való tanulás). A módszer hosszú távon is kamatozódó előnyeként kell megjegyezni azt is, hogy bár a projektfeladatok között elképzelhető egyénileg végrehajtott is, egy-egy projekt végeredménye általában csoportmunkában, kooperatív tevékenységek nyomán születik, ezért **a projekt alapú oktatási környezetnek jelentős mintaadó szerepe van a tudásalapú, globalizált munkaerő-piacon elvárt munkavégzési formák tekintetében is.**

Feladat:

Az Európai Unió legismertebb projekt alapú kooperatív oktatási kezdeményezése az **eTwinning program**. Látogasson el a program honlapjára, és tájékozódjon a lehetőségekről.

A megszerzett információk birtokában készítsen csatlakozási tervet! Vázzon fel a csatlakozás előnyeit! Mérje fel a várható objektív és szubjektív nehézségeket! Kontrollkörnyezetnek elképzelheti saját volt középiskoláját.

5. A projektmódszer Magyarországon

A projektmódszer Magyarországon, vitathatatlan és jelentős előnyei ellenére sem nevezhető elterjedtnek, miként azt már több országos felmérés is bizonyította. Ennek magyarázatául számos ok említhető. Ezek egy része kézzel fogható, az iskolák mindennapi működéséből, illetve az azt meghatározó tanügyigazgatási, gazdasági környezetből (időbeli és térbeli rugalmatlanság, motiválatlan pedagógusok, kiszámíthatatlanul és folyamatosan változó oktatáspolitikai paradigmák és jogi környezet stb.) levezethető. Más részük sokkal mélyebben gyökerező, mondhatni történeti oknak tekinthető. **Az angolszász iskolarendszerek demokratizmusával szemben a máig poroszos hatásokat magán viselő magyar iskolarendszer résztvevőinek szocializációja eleve a projektmódszer elterjedése ellen hat.** Az iskolai környezetben zajló kognitív szocializáció beidegződései, a tanár-diák viszony szerkezete, az iskolában végzett tanári és tanulói munkáról alkotott felfogás, a tudás fogalmának értelmezése, az értékelés berögzült sémái mentén nagyon nehezen alakítható ki a projektpedagógia számára ideális oktatási környezet. Arról nem is beszélve, hogy a tanárok intellektuális, erkölcsi és anyagi elismerése, folyamatos továbbképzése, illetve önképzése, valamint a tanárképzés tartalmi reformja nélkül általában is nehezen képzelhető el bármiféle, jelentősebb hatású innováció megindulása.

Mindezekkel együtt is elmondható azonban, hogy **a projektpedagógia Magyarországon is jelen van**, mind a közoktatás, mind pedig a felsőoktatás, a tanárképzés területein. Mára szerencsére már nem csak a különböző alternatív pedagógiai iskolák (Waldorf, Montessori stb.), hanem a hagyományos pedagógiai programmal működő intézmények is kihasználják ennek a módszernek a lehetőségeit. Számos intézményben – még ha csak kuriózumként is – megjelentek különböző programokhoz (egészséges életmód, környezetvédelem, fenntarthatóság) kapcsolódó **projektdélutánok, projektnapok, projekthetek.**